

A galyatetői Kodály-emlékek nyomában

Galyatető a Mátra ismert és kedvelt magaslati üdülőhelye. Különösen a légzőszervi és asztmikus panaszosoknak előnyös a pormentes, tiszta levegő és a sok-sok napsütés. Ugyanis amíg a párszáz méterrel alacsonyabban fekvő Mátrafüreden, Mátraházán borult vagy ködös az idő, addig Galyatetőn verőfényes.

Maga a patinás Nagyszálló épülete enyhe lejtésű, fenyvesekkel és bükkerdőkkel övezett, széltől védett tisztáson, főfronttal délkelet felé fordulva fekszik. Szemben a szép kilátással, a parádi hegyeket betetőző ezer méternyi magas Kékessel, Gyöngyös irányában pedig a végtelen perspektívát nyújtó nagy magyar Alfölddel.

Gyakori vendége volt e tájnak Kodály Zoltán (1882-1967) zeneszerző, népzenekutató, zenepedagógus, a 20. századi magyar zene egyik legjelentősebb képviselője. Az iskolai énektanítás reformjával kialakította a zenei írás-olvasás tanítására az ún. Kodály-módszert, melyet az egész világon alkalmaznak. Új kóruskultúrát teremtett; az egyetemes zenetörténet reneszánsz mesterei óta ő írta a legtöbb kórusművet. Az MTA tagja (1946-49-ben elnöke), háromszoros Kossuth-díjas (1948, 52, 57), kiváló művész, 1965-ben Herder-díjat kapott, több egyetem díszdoktorává avatta, nemzetközi rangra emelte a magyar zenetudományt, s fellendítette a nemzetközi népzene kutatást.

Küzdelmekben és eredményekben gazdag életpálya az övé. Sokrétű tevékenységet kifejtő alkotó, aki munkássága minden ágában maradandót teremtett. Elkötelezettsége nemzetéhez fűzte. Ezt lett életműve nemzetközi tekintélyének forrása. Küldetésnek tekintette, hogy hazájában minél nagyobb tábort szervezzen a magas művészetnek, a világban pedig sok hívet szerezzen a magyar zenének. A magyarság a történelemben gyakran hallatott magáról. Zenéjéről sokáig szinte semmit sem tudott a világ. Pedig dalolt mindig: az egyszólamú énekben mesterműveket alkotott. Bartók-Kodály fellépésével született meg a nemzetközi rangra emelkedett műzene. Kutatás-összegyűjtés-lejegyzés-feldolgozás és ezek szellemében komponált művek alkotásaival teljesedett ki a kodályi életmű. Utolsó nagy óriása volt annak a nemzedéknek, amely a századfordulón és az után következő évtizedekben megváltoztatta Magyarországot szellemi arculatát. Ady, Móricz, Bartók nemzedék volt. Teremtőké, felfedezőké, de valamennyiük közül egyik sem költötte úgy „milliókra dúsz élete kincsét”, mint Kodály, mert valójában Berzsenyinek, Kölcseynek, Vörösmartyknak és Aranyknak volt megkésett zeneköltő testvére.

Kodály szerette a hegyvidéket. Nemcsak a Mátra szépsége, hanem az ott fellelhető gazdag népzenei és kulturális emlékek is vonzották. Erről árulkodik vegyeskarra írt kórusműve, a *Mátrai képek* is.

A Mátra Egylet ekkora építette fel itt az első menedékházat, mely az első világháború alatt elpusztult, és a helyébe 1921-24-ben épített pedig a második világháborúnak esett áldozatul. A mai impozáns szálló 1936-39 között épült. A zeneköltő már régóta ebben az üdülőszállóban töltötte pihenőnapjait, és alkotott is. Kodály Zoltán levelei (Zeneműkiadó, 1982) is erről tanúskodnak: Galyatetőn, 1964. I. 9-én írott Molnár Antalhoz címzett baráti soraival a legrégebbi galyai emlékeiket idézi: „... Tátra, Fátra híján a Mátra maradt... Jó itt, de szívesen elcserélném azzal a lyukas fakunyhóval, amelyben megháltam jó 60 éve, mikor először jártam itt. Egyetlen épület volt messze tájon.”

Egyik legkorábbi levelét Galyatetőről 1941. II. 9-én írta Pável Ágostonnak Szombathelyre: „Igen tisztelt Szerkesztő Úr! Engedelmet kérem, hogy ismeretlenül terhelem, de nem lévén más alkalmas ismerősöm ott, akiről tudnám, hogy Gazdag Erzsit ismeri, mégis pártfogóját látom a legalkalmasabbnak.

Szeretném tudni „él-e vagy hal-e”, hogy oly rég nem válaszol. Ha nem bírja vállalni, amire kértem, vissza kell kérnem a küldött kottákat, hogy máshoz forduljak. Fáradozásáért előre is szíves köszönet!

Üdvözzettel: Kodály Z.

[Pável Ágoston (1886-1946) tanár, költő, gyermekversíró, műfordító, nyelvész; *Gazdag Erzs* (1912-1987) szombathelyi költő, gyermekversíró. József Attila-díjas. Három versét Kodály Zoltán zenésítette meg.]

Egyébként 1942. V. 26-án a kolozsvári tanítóképzők vegyes kara mutatta be Kodály nekik ajándékozott új művét, a BALLASSI BÁLINT ELFELEJTETT ÉNEKÉ-t. Ezúttal a fiatal költőnő, *Gazdag Erzs* versét átkomponált formában zenésítette meg.

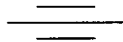
Galyatetőn 1942. IV. 9-18. Kodály, üdülés közben, korábbi vázlatok felhasználásával befejezi az orgonára írt CSENDES MISE-t. Európában háború volt, mégis az egész alkotás felett ott lebeg a békének nemes tisztasága, melyet a szerző akkor csak áhítani, zenéjében megálmodni tudott. Ebben a – ma már Kodály-kápolnában – mely az ország legmagasabban fekvő egyházi intézménye: emléktábla hirdeti ennek az alkotásnak helyszínét. Látható Kodály portréja is, hisz a mester bőségesen adakozott a kis templom szepítésére. Ebből az orgonamiséből íródott 1944. V. 7-re a kodályi egyházi zene gyöngyszeme, a MISSA BREVIS, melyet a Bazilikában Pécsi Sebestyén adott elő. A galyatetői improvizációkból a szerző az évek során szöveggel énekelhetővé alakította; a tisztán hangszeres misét vegyes karra és orgonára dolgozta át. A RÖVID MISE alcímében ez olvasható: TEMPORE BELLI – a háború idején...

Csaknem 49 évi házasság után – 1958. XI. 22-én – meghalt felesége, Sándor Emma. Galyatetőről 1959. IV. 3-án így szomorkodik egyik levelében: „Itt vagyok újra, ahova 1941 óta minden évben eljöttünk, ahol minden bokor rá emlékeztet.” A szinte elviselhetetlen magány esztendeje után új házasságra határozta el magát, 1959. XII. 18-án feleségül vette Péczely Saroltát.

A hegyek utáni vágy mindig élt benne. Téli pihenőnek örült Galyatetőn 1966. I. 11-25-ig, de alkot is, mert fiú-vegyeskarra teszi át AZ ÉNEKLŐ IFJÚSÁGHOZ c. egynemű karát. Ugyancsak itt írta meg az ELŐSZÓ-t Sándor Frigyes: Zenei nevelés Magyarországon c. kötetének angol kiadásához. 1966. IV. 8. Újabb rövid galyatetői pihenés után Párizsba utazik, s az UNESCO palotában, francia nyelven, az énekre épülő zenei nevelés előnyeiről beszél: „Ma már 103 általános iskolánk van, közülük 23 a fővárosban, amelyekben a tanulók az általánosan érvényes tanterv mellett mindennap tanulnak éneket.” 1966. V. 14. Kodály részt vett a szombathelyi ének-zenei általános iskola fennállásának 10. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségen (ahol e sorok írója is jelen volt az akkor ott tanuló 10 éves Ibolya nevű kislányával együtt). Az iskola énekkara Kodály hozzájárulásával az ő nevét vette fel.

Kodály Zoltán emlékeit érdemes kutatni Galyatetőn, és fontos lenne erről könyvecskét is megjelentetni. Nemzeti kultúránk gazdagodna vele.

Erre ösztönöz az a kodályi tanítás, mely szerint: – Kultúrát nem lehet örökölni... kultúra annyi, mint tanulás; megszerezni, színvonalon tartani nehéz, elveszteni könnyű.

TAKÁCS MÁRIA

Általános Iskola

Pér

A környezetvédelmi nevelés egy élményszerű módja

A környezetvédelmi nevelés szerepe világszerte felértékelődik, így a mai magyar pedagógiai gyakorlatban is. A legfontosabb feladat a környezet iránti tudatos magatartás kialakításának elősegítése. Ezért a